

وقتی کشورهای آسیای میانه برای بندر چابهار ایران سر و دست می شکنند

به گزارش روابط عمومی و امور بین الملل منطقه آزاد چابهار به نقل از اتحاد آنالین، هند، ایران و ازبکستان امروز اولین نشست سه جانبه خود را درباره استفاده مشترک از بندر استراتژیک چابهار برگزار خواهند کرد. چندی پیش وزارت امور خارجه هند در بیانیه ای اعلام کرد که این نشست به شکل مجازی در ۱۴ دسامبر (۲۴ آذر) و به ریاست مشترک معاونان وزرای امور خارجه ایران و ازبکستان و یک وزیر کابینه هند برگزار می شود.

در ادامه این بیانیه آمده است که هند از تمایل ازبکستان برای استفاده از بندر چابهار به عنوان بندری برای حمل و نقل استقبال می کند. این موجب ایجاد فرصت های اقتصادی برای تاجران و جامعه تجاری منطقه می شود. علاوه بر ازبکستان، دیگر کشورهای آسیای مرکزی نیز تمایل به استفاده از این بندر را نشان داده اند. هند به دنبال همکاری نزدیک با کشورهای منطقه درباره این موضوع است.

بنادر ابزاری برای توسعه کشورها/ ظرفیت و قابلیت های بالای ژئوپلیتیکی چابهار

در واقع یکی از ابزار های مؤثر کشور ها به ویژه کشور های در حال توسعه که توسعه صادرات را الگویی در جهت رشد و توسعه اقتصادی خود انتخاب کرده اند، تأسیس بندر است، به طوری که در فرآیند توسعه کشورها، همبستگی مستقیمی بین توسعه بندر و دستیابی به نرخ رشد اقتصادی بالاتر وجود دارد، بنابراین بنادر از جمله عوامل تسریع در فرآیند توسعه اقتصاد ملی و منطقه ای و یکی از حلقه های اصلی حمل و نقل دریایی و مبادی ورود و خروج کالا هستند که در سراسر جهان به عنوان عاملی راهبردی برای کشور ها به شمار می آیند.

در ایران نیز ایجاد بندر به عنوان عاملی برای توسعه صادرات، ایجاد اشتغال و ارتقاء جایگاه اقتصادی کشور مورد توجه سیاست گذاران بوده است. بندر چابهار به دلیل داشتن ظرفیت و قابلیت های بالای ژئوپلیتیکی و ژئواکونومیکی بسیار حائز اهمیت بوده و به عنوان مهم ترین بندر در جنوب شرقی کشور و تنها بندر اقیانوسی کشور شناخته شده است. موقعیت استراتژیک و منحصر به فرد جغرافیایی این بندر که نزدیکترین راه دسترسی کشور های محصور در خشکی منطقه آسیای میانه به آب های آزاد و نزدیکترین بندر اقیانوس هند در مسیر های منتهی به افغانستان و جنوب شرقی اروپاست، اهمیت این بندر را در معادلات بین المللی و حمل و نقل جهانی دوچندان ساخته است.

بر همین اساس به نظر می رسد، طراحی سیاست های داخلی و خارجی کارآمد و مناسب در جنوب شرقی کشور برای بهره برداری از فرصت ها و قابلیت های بندر چابهار ضروری است تا بتواند زمینه لازم برای توسعه پایدار را در این منطقه فراهم و ایران را به یکی از کانون های سرمایه گذاری ها و فعالیت های اقتصادی و ترانزیتی در منطقه تبدیل کند. اهمیت این موضوع با توجه به حضور رقیب اصلی بندر چابهار یعنی بندر گوادر در جنوب ایالت بلوچستان پاکستان که به سرعت در حال رشد و توسعه است و سرمایه گذاری های قابل توجهی که از سوی قدرت های جهانی مانند چین در این منطقه در حال انجام است دوچندان خواهد بود.

محمدجواد ظریف وزیر امور خارجه کشورمان نیز سال گذشته در سفری که به چابهار داشت گفت که چابهار می تواند به توسعه منطقه و کشور های همجوار؛ پاکستان و افغانستان کمک کند، ظرفیت های چابهار به توسعه، ثبات و امنیت منطقه کمک می کند و منطقه آزاد چابهار نیز می تواند برای کشور موثر باشد. توسعه چابهار می تواند در شبکه حمل و نقل ایران و پاکستان و افغانستان نقش مهم داشته باشد و موجب نزدیکی شرکای ما شود و وزارت امور خارجه نیز تلاش می کند از فرصت های چابهار بیشتر استفاده کند.

کشور های آسیای میانه منتظر بهره برداری از زیرساخت های ترانزیتی بندر چابهار

به همین منظور قرارداد مشارکت هند در توسعه فاز یک بندر چابهار ایران اردیبهشت ماه سال ۱۳۹۴ در تهران به امضای «نیتین گادکاری» وزیر کشتیرانی و حمل و نقل هند و عباس آخوندی، وزیر راه و شهرسازی ایران رسید و مطابق این قرارداد، هند با سرمایه گذاری ۸۵ میلیون دلاری در تجهیز فاز یک طرح توسعه بندر چابهار به مدت ۱۰ سال بهره برداری از این فاز را به عهده خواهد داشت. همچنین قرار است افغانستان نیز بخشی از واردات خود از هند را از طریق بندر چابهار ایران انجام دهد. به همین منظور، نخستین محموله صادراتی گندم هند به افغانستان نیز در نوامبر سال ۲۰۱۷ میلادی به بندر چابهار رسید و از آنجا راهی افغانستان شد.

هند و افغانستان از شرکای تجاری ایران در توسعه بندر چابهار به حساب می آیند. پروژه چابهار دستیابی به فرصت های اقتصادی در منطقه و بازار های آسیای میانه را برای هند ایجاد خواهد کرد. هند همچنین از این راه می تواند به بازار افغانستان و تجارت با این کشور دست یابد. این پروژه به کاهش هزینه های حمل و نقل، واردات نفت خام، اوره و خشکبار با قیمتی بسیار کمتر کمک می کند.

قرارداد سه جانبه امضا شده توسط ایران، هند و افغانستان به نفع افغانستان هم خواهد بود. پروژه چابهار منجر به کاهش وابستگی سرزمین محصور افغانستان به پاکستان جهت انجام تجارت خود می شود. هدف پروژه چابهار، ایجاد یک کریدور آزاد تجاری مبتنی بر شبکه خط آهن است که از ایران به افغانستان و سایر کشور های آسیای مرکزی می رود. پروژه چابهار با کاهش هزینه مالی، زمانی و کوتاه تر شدن فواصل، منجر به ایجاد پیوستگی فرهنگی، روابط تجاری و مبادلات امنیتی بین سه کشور ایران، هند و افغانستان خواهد شد. نه تنها افغانستان که کشور های آسیای میانه، قفقاز، جنوب شرق روسیه و ازبکستان، منتظر بهره برداری از زیرساخت های ترانزیتی بندر چابهار هستند.

بی قراری هند برای چابهار

پروژه چابهار نشان دهنده تمایل مردم ایران، افغانستان و هند برای دستیابی به روابط بهتر با یکدیگر و مبتنی بر احترام متقابل، دوستی و همکاری است. همانطور که گفته شد، دهلی نو مدت هاست که برای توسعه بندر چابهار و تبدیل کردن آن به یک موفقیت اقتصادی رابطه تنگاتنگی با تهران برقرار کرده است. بندر چابهار در فاصله کمتر از ۹۰۰ مایلی بمبئی واقع شده و می تواند دروازه بسیار مهمی برای دهلی نو در رسیدن به آسیای میانه و افغانستان باشد و از زمانی که بحث توافق تجاری ۲۵ ساله بین ایران و چین جدی شده به نظر می رسد، کابینه هند خیال آرامی نسبت به چشم انداز حضور در ایران ندارد. در زمان سفر ناندرا مودی، نخست وزیر هند در سال ۲۰۱۶ به تهران، ایران، هند و افغانستان توافق سه جانبه ای را به نام کریدور حمل و نقل بین المللی در راستای تسهیل انتقال کالا از هند به افغانستان از طریق چابهار امضا کردند.

اما از زمان طرح موضوع توافق تجاری و سرمایه گذاری سنگین چینی ها در بنادر ایران این احتمال مطرح شده است که حضور هندی ها در پروژه های ایران به خصوص بندر چابهار تحت تاثیر این مسئله قرار بگیرد. اگرچه هنوز توافق تجاری چین و ایران به صورت نهایی امضا نشده، اما هندی ها در تلاش هستند تا جای پا خود در تهران را حفظ کنند. در ماه های گذشته وزیر دفاع هند به ایران سفر کرد، نکته حائز اهمیت اینکه سفر سینگ به ایران نخستین سفر یک وزیر دفاع هند طی ۲۰ سال گذشته به ایران محسوب می شود.

وقتی کشور های آسیای میانه برای ایران پیغام و پسخام می فرستند

حسن هانی زاده کارشناس مسائل بین الملل در گفت و گو با اتحاد آنالین، درباره نشست سه جانبه هند، ایران و ازبکستان درباره استفاده مشترک از بندر استراتژیک چابهار، گفت که بندر چابهار به عنوان یک بندر استراتژیک که شرق و غرب آسیا را به هم مرتبط می کند و از یک ژئوپلیتیک دریایی بسیار بالایی هم برخوردار است، لذا به نظر می رسد که این بندر می تواند به عنوان یک بندر ارتباطی بین

کشور های مختلف منطقه به ویژه کریدور دریایی بین ایران، هند و شبه قاره هند تا چین مورد بهره برداری و استفاده قرار بگیرد.

او همچنین گفت که ظرفیت بالای حمل و نقل دریایی چابهار به عنوان یک الگوی اقتصاد دریایی قابل قبولی در سطح منطقه از اهمیت بالایی برخوردار است و در آینده هم کشور های دیگری خود را برای استفاده از بندر چابهار به عنوان یک بندر استراتژیک دریایی ملزم می دانند و پیوسته درخواست خواهند کرد که به این پروژه بپیوندند، اکنون هم کشور های آسیای میانه در این زمینه پیام هایی ارسال کرده اند که در آینده بتوانند رابطه اقتصاد دریایی خود را از طریق چابهار، ایران و هند گسترش دهند. به نظر می رسد که جهان به دلیل سیاست هایی که ترامپ علیه برخی از کشور ها مانند ایران، چین و روسیه اتخاذ کرده به سمت دوقطبی شدن جریان اقتصادی حرکت خواهد کرد و هند، ایران، چین و روسیه به عنوان کشور های قطب مهم اقتصادی در عرصه جهانی ظهور پیدا خواهند کرد و ایران این ظرفیت دریایی لازم را برای تبدیل شدن به یک قطب بزرگ اقتصادی دارد.

چه چیزی چابهار را با اهمیت می کند؟

علاوه بر موقعیت جغرافیایی مناسب بندر چابهار، مزیت های اقتصادی نیز در استراتژیک بودن این بندر نقش مهمی دارند. یکی از قابلیت ها و کارکرد های بسیار مهم بندر چابهار به لحاظ اقتصادی واقع شدن سواحل این بندر در مسیر ترانزیتی کالا ها است. با توجه به موقعیت ویژه بندر چابهار در شرق تنگه هرمز و دریای عمان، این بندر در مسیر خطوط اصلی کشتیرانی به آفریقا، آسیا و اروپا قرار گرفته و به عنوان نزدیکترین راه ارتباطی و ترانزیتی کشور های آسیای میانه (افغانستان، ترکمنستان، ازبکستان، تاجیکستان، قرقیزستان، قزاقستان) به بازار های خلیج فارس، شرق آفریقا و دیگر نقاط جهان شناخته شده و دروازه ورودی کریدور بین المللی شمال - جنوب به شمار می آید.

قرار گرفتن بندر چابهار در مسیر کریدور های ترانزیتی شمال - جنوب به عنوان مسیر برقراری ارتباط ترانزیتی بین کشور های روسیه، آسیای مرکزی، قفقاز و اروپای شرقی با کشور های آسیای جنوبی و کشور های حاشیه خلیج فارس، یک مزیت برجسته برای این بندر به شمار می آید. از این رو، بندر چابهار می تواند جایگاه ویژه ای در ترانزیت کالا به سایر کشور های منطقه داشته باشد.

سنگ اندازی آمریکا در چابهار با ابزار تکراری تحریم

در حالی که مقامات افغان همواره از احتمال اعمال تحریم های آمریکا بر بندر استراتژیک چابهار ابراز نگرانی کرده اند، «گدام دارمندرا» سفیر هند در تهران درباره بندر استراتژیک چابهار که براساس توافقنامه سه جانبه هند، افغانستان و ایران در حال توسعه است، گفت که آمریکا حق دخالت در این باره را ندارد. دهلی نو مشغول توسعه این بندر است و تجهیزات سنگینی نیز برای این مهم از کشورهایی، چون ایتالیا، فنلاند، آلمان و چین سفارش داده شده است.

دارمندرا با اشاره به «فشارها» گفت که هند تنها کشوری است که در روابط تجاری دوجانبه با ایران توافق تجاری براساس رویه-ریال دارد. ما در حال کار بر روی چابهار، خرید تجهیزات و آماده سازی چابهار هستیم، ما به آمریکایی ها گفته ایم که حق دخالت درباره چابهار را ندارند.

علاوه بر این در سال های اخیر روابط تجاری کابل و تهران در حال افزایش بوده و ایران به بزرگترین شریک تجاری افغانستان تبدیل شده است. افغانستان تجارت با ایران و استفاده از بندر «چابهار» را برای این کشور حیاتی اعلام کرده و خواستار لغو تحریم های آمریکا در روابط با تهران است.

«تامس لینچ» کارشناس دانشگاه دفاع ملی آمریکا نیز نقش بندر چابهار برای شکوفایی اقتصادی افغانستان را حیاتی دانسته و تاکید می کند که افغانستان نمی تواند از طریق هوا واردات و صادرات کند. افغانستان نمی تواند از مسیر پاکستان به تجارت ادامه دهد، چرا که این کشور برای هر چیزی باج گیری می کند. شاهرگ اقتصادی افغانستان از بندر چابهار می گذرد.

چابهار برای ایران چه اهمیتی دارد؟

سید رضا صدرالحسینی، کارشناس روابط بین الملل و استاد دانشگاه در گفت وگو با اتحاد آنلاین، گفت که در دهه اخیر موضوع بندر چابهار و اتصال کشور های علاقمند به این بندر به ویژه ایران، افغانستان و هند در ارتباط با گسترش توانمندی های منطقه غرب آسیا و

شرق دنیا مطرح شد، همچنین تاکیدات موکد مقام معظم رهبری منجر به این مسئله شد که علی رغم وجود مشکلاتی که در حوزه اقتصادی کشور با آن روبه رو بود، اما باید برای ساخت بندر چابهار و همه موضوعات مرتبط با آن یعنی راه و راه آهن سرمایه گذاری های قابل توجهی انجام شود، بر این اساس جز ایران، هند و افغانستان قطعا برخی از کشورهای آسیای میانه و قفقاز نیز می توانند از این موهبتی که جمهوری اسلامی در یک منطقه ساحلی ایجاد کرده است، استفاده کنند.

صدرالحسینی ادامه داد: قطعا بازکردن منافذ اقتصادی برای جمهوری اسلامی ایران در شرایط فعلی و توسعه همکاری های اقتصادی با کشورهای غیر غربی و غیر اروپایی در شرایط کنونی بسیار با اهمیت است. با توجه به شرایط جغرافیایی کشورمان بخش عمده ای از روابط ما از طریق ترکیه به اروپا بود، اما باز شدن و استفاده همگانی از بندر چابهار قطعا می تواند ما را به یک امنیت منطقه ای پایدار نزدیک کند ضمن اینکه می تواند در حوزه اقتصادی برای کشورمان، استان های همجوار و کشورهای استفاده کننده از این بندر توسعه اقتصادی پایداری ایجاد کند.

این کارشناس مسائل بین الملل همچنین گفت که در شرایط فعلی به نظر می رسد هرچقدر در راه اندازی این بندر سرعت بخشیده شود و به تاکیدات مقام معظم رهبری نیز توجه شود، می تواند کشور را در ۲ حوزه مسائل راهبردی و اقتصادی با جایگاهی که در حال حاضر دارد، متفاوت کند و ارتقای قابل توجهی در این دو حوزه برای جمهوری اسلامی ایران ایجاد کند.

گزارش فاطمه زهرا نصراللهی